

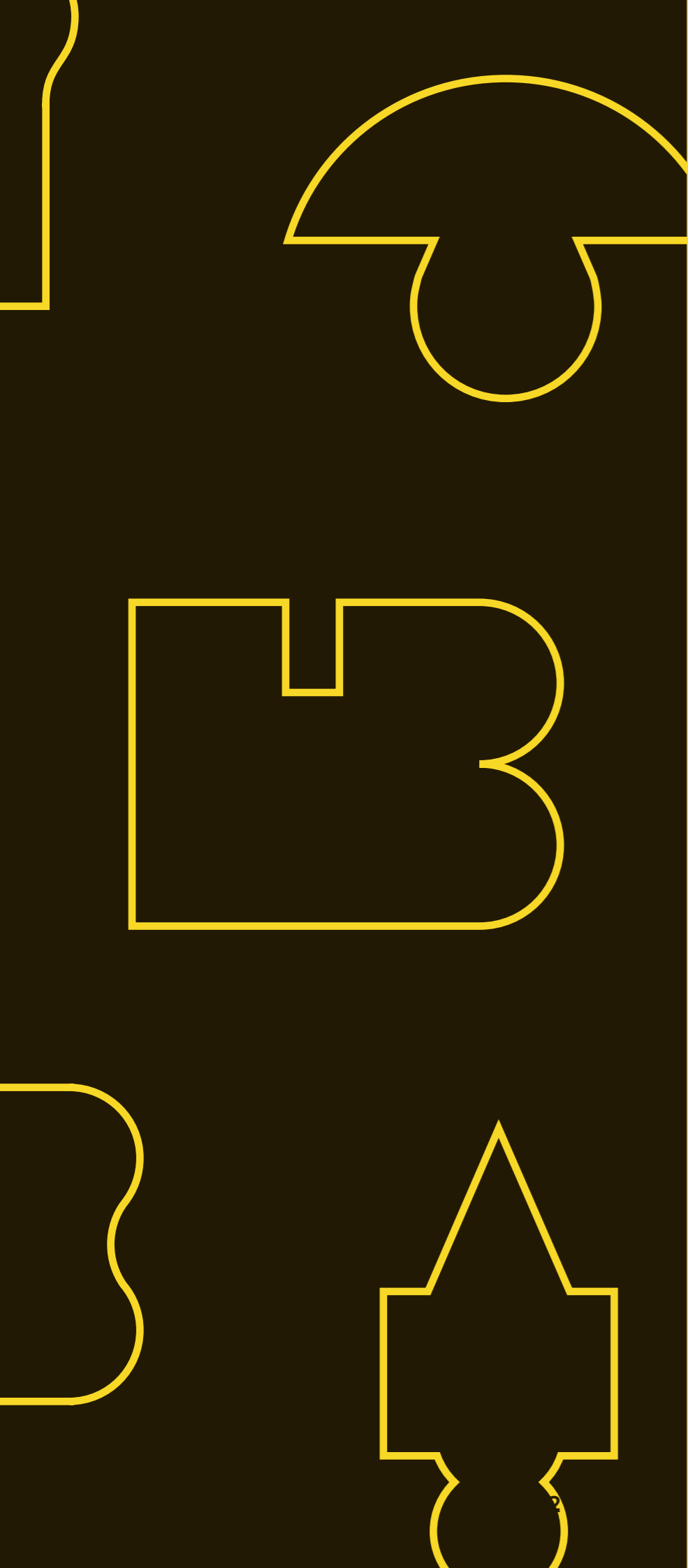

ONDERZOEKS PROGRAMMA

2021-2025

**Melissa Bremmer
en
Emiel Heijnen**

**Lectoraat Kunsteducatie
Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten**

ONDERZOEKS PROGRAMMA

2021-2025

**Melissa Bremmer
en
Emiel Heijnen
2021**

**Lectoraat Kunsteducatie
Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten**

Inhoud

Voorwoord	5
HOOFDSTUK 1 Onderzoeksprogramma	7
Onderzoeksthema 1: Interdisciplinariteit	11
Onderzoeksthema 2: Sociaal engagement	15
HOOFDSTUK 2 Organisatie en middelen	19
HOOFDSTUK 3 Kwaliteit van onderzoek	25
HOOFDSTUK 4 Doorwerking van het lectoraat	29
HOOFDSTUK 5 Kwaliteitsbewaking en reflectie	35
Bronnen	38

Voorwoord

“You have treated the arts as the cherry on the cake. It needs to be the yeast”

(Sarabhai, 2009)

In dit onderzoeksprogramma 2021-2025 zetten we de missie, visie en werkwijze van het lectoraat Kunsteducatie, bestaande uit twee lectoren en een onderzoeksgroep, uiteen en lichten we de belangrijkste thema's en doelen voor de komende vier jaar toe. De onderzoeksagenda is gevoed door actuele ontwikkelingen in kunst en educatie. Tegelijkertijd bouwen we voort op het onderzoeksprogramma 2016-2020, met als belangrijkste aanpassing dat we drie onderzoeksthema's daaruit nu geïntegreerd hebben in twee rijke onderzoeksthema's: interdisciplinariteit en sociaal engagement.

Het lectoraat Kunsteducatie van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten (AHK) bestaat sinds 2002, en is daarmee het oudste lectoraat voor kunsteducatie in Nederland.¹ Melissa Bremmer en Emiel Heijnen volgden in 2016 lector Folkert Haanstra op, die het lectoraat vanaf 2002 ontwikkelde en (inter)nationaal op de kaart zette.

De ambitie van het lectoraat is om verder te groeien tot een landelijk en internationaal kenniscentrum rond de thema's interdisciplinariteit en sociaal engagement. Het opzetten van een Centre of Expertise Arts & Education, waarin verschillende hogescholen en lectoren participeren, past bij deze ambitie en maakt schaalvergroting mogelijk, evenals een bredere doorwerking in de vorm van scholing, professionalisering en kennisdeling.

Dit onderzoeksprogramma is tot stand gekomen op basis van interne en externe input, onder meer van de raad van advies van het lectoraat. Het programma sluit aan bij het AHK-brede onderzoeksthema *Engagement through critical creative practice*, de Sectoragenda van KUO Next 2021-2025 (Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs, 2021), de *Onderzoeksagenda Cultuur-educatie en Cultuurparticipatie* van LKCA (2020), de routes *Kunst: onderzoek en innovatie in de 21ste eeuw* en *Jeugd in ontwikkeling, opvoeding en onderwijs* van de Nationale Wetenschapsagenda (2018), en de *Kennis- en Innovatie Agenda Creatieve Industrie* (Clicknl, 2020). Daarnaast sluiten we aan bij de Strategische onderzoeksagenda hbo 2022-2025 *Praktijkgericht onderzoek als kennisversneller* (Vereniging Hogescholen, 2021), met name bij thema 2, *Onderwijs- en talentontwikkeling*, met praktijkgericht onderzoek dat zich richt op het onderwijs zelf (van basisonderwijs tot hoger onderwijs) en op talentontwikkeling in bredere zin. Ook is er aansluiting bij thema 9, *Kunst en de creatieve industrie*, met praktijkgericht onderzoek vanuit de kunstvak- en designopleidingen en op de snijvlakken tussen creativiteit en andere sectoren zoals zorg, onderwijs, techniek en business.

Melissa Bremmer en Emiel Heijnen, 2021

¹ Naast het AHK lectoraat Kunsteducatie zijn er in Nederland nog twee lectoraten op dit terrein: het lectoraat Kunst- en Cultuureducatie van ArtEZ en het lectoraat Inhoud van de Kunstvakken van Hogeschool Windesheim. Tegenwoordig hebben deze twee lectoraten een focus op respectievelijk art-based learning en de 21e-eeuwse vaardigheden in curricula.

HOOFDSTUK 1

Onderzoeksprogramma

1.1 MISSIE EN VISIE

Het lectoraat beschouwt kunsteducatie als een zelfstandig vakgebied. We willen met ons onderzoek bijdragen aan de expertise van alle betrokkenen in dit gebied: leraren, kunstenaars, opleiders, wetenschappers en beleidsmakers, werkzaam in het funderend en beroepsonderwijs, culturele instellingen en de publieke (digitale) ruimte. Kunsteducatie betreft daarbij alle vormen van educatie met de inzet van kunst als doel, middel of als een van de disciplines binnen een interdisciplinaire samenwerking. Het vakgebied kent daarmee een eigen discours, maar dit staat niet los van ontwikkelingen in deels overlappende domeinen zoals het onderwijs, de kunsten en de sociale wetenschappen.

Het lectoraat wil met praktijkgericht onderzoek een bijdrage leveren aan innovatie en professionalisering van zowel de opleidings- als beroepspraktijk, en aan theorievorming in het kennisdomein kunsteducatie. We beschouwen het als onze taak om met onderzoek het kunst-educatieve veld te innoveren en te funderen, om daarmee de waarde, toegang en kwaliteit van kunsteducatie in een democratische samenleving te bevorderen.

De beide lectoren verrichten zelf onderzoek en geven leiding aan een onderzoeksgroep met docenten, alumni en gastonderzoekers. Praktijkgericht onderzoek uitvoeren draagt bij aan inhoudelijke en onderzoeksmatige professionalisering van de leden van de groep. Zo vormt de onderzoeksgroep als geheel een belangrijke bron van expertise voor het onderwijs van de AHK en het kunsteducatieve veld.

Doelen

In het verlengde van de missie, visie en het onderzoeksprogramma heeft het lectoraat concrete doelen geformuleerd die richting geven aan de realisatie en evaluatie van het lectoraat. Deze doelen zijn:

- De lectoren zijn (inter)nationaal zichtbaar als onderzoekers via publicaties, presentaties, de organisatie van conferenties en adviezen, aansluitend bij de onderzoeksthema's;
- De lectoren adviseren over en dragen bij aan het onderwijs en het onderzoeksklimaat van de bachelor docentenopleidingen en de master Kunsteducatie van de AHK;
- Het lectoraat draagt bij aan professionalisering van AHK-docenten door hun deelname aan de onderzoeksgroep:
 - De leden van de onderzoeksgroep zijn zichtbaar binnen de AHK door presentaties en workshops over hun onderzoek aan de eigen academies, de Dag van de Docent-onderzoeker en door het gebruik van hun onderzoek in het onderwijs;
 - De leden van de onderzoeksgroep zijn (inter)nationaal zichtbaar als onderzoekers via publicaties, presentaties, workshops en de podcast Kunsteducatie Doorgelicht.
- De lectoren nemen structureel deel aan overleg- en samenwerkingsverbanden rondom actuele vraagstukken over kunst-educatie – zowel binnen de AHK, regionaal als (inter)nationaal;
- De output van het lectoraat is disciplinebreed en draagt bij aan innovatie en professionalisering van zowel de opleidings- als beroepspraktijk, en aan theorievorming in het kennisdomein kunsteducatie

- De kwaliteit van het onderzoek en het lectoraat als geheel wordt systematisch geëvalueerd;
- Het lectoraat jaagt in samenwerking met externe partners de ontwikkeling van het Centre of Expertise Arts & Education aan.

1.2 PROFIEL VAN HET LECTORAAT

Het lectoraat Kunsteducatie is een duo-lectorat onder leiding van Emiel Heijnen en Melissa Bremmer. Vanwege de breedte van het kunst-educatieve veld heeft de AHK ervoor gekozen om twee lectoren te installeren die ieder vanuit verschillende disciplines en expertises de onderzoeksgroep kunnen begeleiden en het kunsteducatieve veld kunnen bedienen. Het lectoraat Kunsteducatie is academie-overstijgend, zoals ook de kunsteducatieve bachelor- en masteropleidingen van de AHK onder verschillende academies vallen. Dit maakt het mogelijk om AHK-breed thema's in het kunstonderwijs vanuit verschillende disciplines en invalshoeken te onderzoeken. Door in de onderzoeksgroep verschillende opleidingen bij elkaar te brengen en elkaars onderzoek te bespreken, bevorderen de lectoren een dynamische uitwisseling tussen verschillende perspectieven en vakinhouden. Het lectoraat richt zich daarbij vooral op de vier vakdocentenopleidingen van de AHK (beeldende kunst en vormgeving, muziek, dans en theater), en de interdisciplinaire master Kunsteducatie. Daarnaast nodigt het lectoraat ook docenten van andere AHK-opleidingen uit om deel te nemen aan de onderzoeksgroep, voor zover zij kunst-educatieve vragen hebben.

Een belangrijk aspect van het profiel is de verankering in het onderwijs. Naast het begeleiden van de onderzoeksgroep initieert het lectoraat voor de bachelor- en masteropleidingen van de AHK onderzoeken en projecten en adviseren de lectoren over de inhoud van de opleidingen. Daarnaast geven ze beiden les binnen de master Kunsteducatie en doen de studenten van deze opleiding onderzoek naar de thema's van het lectoraat.

1.3 ONDERZOEKSMETHODOLOGIE

Binnen het lectoraat staat praktijkgericht onderzoek centraal. Volgens Cloosterman, Gielen,

Van den Toren en Van der Starre (2019, p. 3) is deze vorm van onderzoek gericht:

“op het verhogen van de kwaliteit van de hbo-afgestudeerden, op het responsief houden van het onderwijs én op het innoveren van de beroepspraktijk. De wisselwerking die hierdoor ontstaat tussen onderwijs, onderzoek en de beroepspraktijk is kenmerkend voor praktijkgericht onderzoek. In praktijkgericht onderzoek worden allerlei soorten kennis gecombineerd; zowel wetenschappelijke kennis als kennis, ervaring en kunde van praktijkprofessionals. Daarbij wordt er nauw samengewerkt met de praktijk om te zorgen dat onderzoeksresultaten ook begrepen en gebruikt worden.”

Het lectoraat Kunsteducatie richt zich op kleinschalig, kwalitatief sociaalwetenschappelijk onderzoek, eventueel aangevuld met artistiek onderzoek, en legt daarbinnen een sterk accent op ontwerponderzoek.

De hedendaagse dynamische kunst- en educatiepraktijk vraagt om docenten die niet alleen lesgeven, maar ook vanuit een persoonlijke visie onderwijs (mede) ontwikkelen en kritisch evalueren. Kunsteducatie moet aansluiten bij een tijd waarin vaste sociaal-culturele kaders verdwijnen en traditionele kunstzinnige en historische canons doorlopend ter discussie staan. Het lectoraat benadert het ontwerpen van kunstonderwijs als een creatief proces dat versterkt wordt door een onderzoeksmatige benadering en door interactie met verschillende experts en belanghebbenden. Ontwerponderzoek door docenten levert daarmee een drievoudig effect op: het zorgt voor onderwijsvernieuwing via een wisselwerking tussen theorie en praktijk, het levert actuele curricula, projecten en lessen op, en docenten ontwikkelen onderzoeks- en ontwerpvaardigheden. Daarnaast past ontwerp-onderzoek goed bij kunstdocenten, omdat het vraagt om een combinatie van analytische en creatieve vaardigheden (Heijnen, 2018). De kracht van het lectoraat is dat zij werkt met onderzoekers die diep in de kunsteducatieve praktijk geworteld zijn. Deze ‘reflective practitioners’ (Schön, 1983) kunnen daardoor bij uitstek verbindingen leggen tussen onderzoek en de praktische toepassing daarvan in het kunst-educatieve veld.

Bij het formuleren van ontwerpcriteria gaat het lectoraat veelal uit van de principes van authentieke kunsteducatie (Heijnen, 2015), een terrein van expertise van beide lectoren, maar biedt het ook ruimte aan andere didactische visies zoals belichaamde cognitie (Bremmer, 2021), multimodale muziekdidactiek (Lamers, Hermans & Bremmer, 2018) en transformatief leren (Crone, 2020).

1.4 ONDERZOEKSTHEMA'S

Het lectoraat heeft twee onderzoeksthema's gedefinieerd die relevant en urgent zijn voor binnen- en buitenschoolse kunsteducatie: *interdisciplinariteit* en *sociaal engagement*. Deze thema's bevinden zich op het snijvlak van ontwikkelingen in de kunsten, in educatie en in de samenleving in het algemeen. Het zijn daarmee brede 'lenzen' waardoor we specifieke ontwikkelingen of problemen in de kunsteducatie kunnen bekijken. Voor beide thema's geldt dat ze weliswaar veelvuldig aan de orde komen in literatuuronderzoek, maar dat er relatief weinig kennis is over de relatie tussen theorie en de kunsteducatieve praktijk. Het lectoraat doet daarom veel empirisch onderzoek, waarmee het een wezenlijke bijdrage levert aan het bestaande onderzoek. Daarnaast voert het activiteiten uit die bijdragen aan kennis over die thema's onder studenten, docenten, kunstenaar-docenten, kunsteducatoren, opleiders en beleidsmakers. Hieronder lichten we de twee thema's toe.

ONDERZOEKSTHEMA 1: Interdisciplinariteit²

“Conceptual understandings developed within cross-disciplinary collaborations, offer a rich and creative method to acquire new tools to reflect on some of the bigger issues that concern us all”

(Hudson, et al. 2013)

Het lectoraat doet onderzoek naar interdisciplinair (kunst)onderwijs om de praktijk innovatieve mogelijkheden aan te reiken, de kracht van interdisciplinaire werkprocessen te exploreren en bij te dragen aan de theorievorming over dit onderwerp.

Interdisciplinariteit is een belangrijk thema. In de hedendaagse kunstpraktijk zijn grenzen tussen kunstdisciplines moeilijker te definiëren, een ontwikkeling die versterkt wordt door de opkomst van nieuwe technologieën en digitale platforms. Kunstcriticus Rosalind Krauss (1999) noemt de vervaging tussen kunstdisciplines ‘de *post-medium condition*’: het artistieke medium is geen vertrekpunt, maar wordt opgevat als een ondersteunend systeem dat bijdraagt aan de betekenis van het werk. Deze interdisciplinaire kunstproductie is ook een logisch gevolg van een meer conceptuele, sociaal geëngageerde en procesgestuurde kunstpraktijk, waarin kunstenaars generalisten worden in plaats van (medium)specialisten. Dit is onder meer

zichtbaar in de praktijken van makers als Melanie Bonajo, Guy Weizman, Merlijn Twaalfhoven en Julian Hetzel. Er is ook een maatschappelijke vraag om interdisciplinaire ontwikkelingen een plek te geven in het onderwijs, opdat leerlingen beter voorbereid worden op de toekomst en zich de zogeheten 21ste-eeuwse vaardigheden eigen maken. Daarom groeit de behoefte aan interdisciplinair kunstonderwijs waarbij thema’s en concepten het uitgangspunt zijn van lesontwerpen. Het onderzoeksthema interdisciplinariteit kent twee subthema’s.

SUBTHEMA 1: ONDERWIJS OP HET SNIJVLAK VAN KUNST, WETENSCHAP EN TECHNOLOGIE

Het lectoraat signaleert dat vakkenintegratie en interdisciplinaire projecten, het ontwikkelen van vakoverstijgende vaardigheden en het vermogen

² Dit onderzoeksthema sluit aan bij het AHK instellingsplan (thema kunstenaars van morgen, p. 4), de Nationale wetenschapsagenda (route Kunst: onderzoek en innovatie van de 21e eeuw en clustervraag 65: hoe zou het onderwijs van de toekomst eruit moeten zien), de onderzoeksagenda van LKCA (www.lkca.nl/onderzoek/onderzoeksagenda/leren-betekenisvol-vormgeven) en de ArtsSciences-onderzoeksagenda (https://www.ahk.nl/fileadmin/user_upload/ArtScienceDatabaseFin.pdf)

om onderwerpen “vanuit diverse perspectieven te bestuderen” (SLO, 2018, p. 7) belangrijke speerpunten voor de vernieuwing van het funderend (kunst)onderwijs zijn (Curriculum.nu, 2019). Ook binnen het mbo en hoger beroepsonderwijs staan inter- en transdisciplinariteit hoog op de agenda, vanuit het besef dat hedendaagse, complexe maatschappelijke vraagstukken om innovatieve werkwijzen vragen (MBO Raad, 2015; Vereniging Hogescholen, 2016).

Een vorm van vakoverstijgend onderwijs die sterk in de belangstelling staat, is de integratie van kunst, bètawetenschap en technologie, ook wel STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics) genoemd. Een belangrijke meerwaarde hiervan is dat leerlingen onderzoekende en ontwerpende vaardigheden aan kunnen leren rond realistische vraagstukken op het snijvlak van bèta- en kunstonderwijs (BERA, 2016). STEAM onderwijs heeft de potentie om de blik van leerlingen op ‘wat kunst kan zijn’ en ‘wat kunstenaars doen’ te verbreden (Heijnen, Bremmer, Groenendijk, & Koelink, 2020). Daarnaast kan het leerlingen ook laten ervaren hoe je vanuit het perspectief van de kunstenaar maatschappijkritische vragen kunt stellen en welke artistieke mogelijkheden nieuwe technologieën en ongebruikelijke materialen hebben (Bremmer, Heijnen, Hotze, Pijls, Beamer, & Roos, 2021). Het lectoraat wil door onderzoek in kaart brengen hoe je onderwijs op het snijvlak van kunst, wetenschap en technologie kunt ontwerpen en uitvoeren en wat de (leer)opbrengsten zijn voor docenten en leerlingen.

SUBTHEMA 2: TEACHING AS ARTISTIC PRACTICE

Conceptuele, sociale en participatieve kunstprojecten kennen vaak een interdisciplinaire aanpak, omdat een concept, probleem of thema uitgangspunt is voor een artistiek werkproces in plaats van een specifieke kunstdiscipline of bepaalde materialen (Marshall, 2014). Jorge Lucero (2011) stelt dat een conceptuele wijze van ‘kijken, werken en zijn’ het gemakkelijker maakt om kunst te integreren in praktijken buiten het artistieke domein, zoals het onderwijs.

Traditioneel gelden het kunstenaarschap en de rol van kunsteducator juist als twee niet verenigbare praktijken. Graham en Reese (2014)

karakteriseren de kunstdocent als een gespleten persoonlijkheid: een leraar overdag, ’s nachts een worstelende kunstenaar. Vanuit die dualiteit kunnen docenten zichzelf zien als mislukte kunstenaars (Imms & Ruanglertbutr 2013) of benadrukken ze juist hun artistieke vaardigheden als leraar (Schlemmer, 2014). Maar voor wie de praktijk van de kunstdocent benadert als een vorm van conceptuele, sociale of participatieve kunst, hoeven kunst en educatie niet langer tegenpolen te zijn, maar kunnen ze elkaar juist versterken. In zo’n kunsteducatieve praktijk functioneert de school als ‘studio’, de dagelijkse schoolpraktijk als ‘materiaal’ en leerlingen als mede-kunstenaars, waardoor de creatieve praktijk en lespraktijk kunnen integreren (Bremmer, Heijnen, Lucero, 2018; Heijnen & Bremmer, 2020).

Deze vernieuwende benadering voor kunsteducatie biedt (toekomstige) kunstdocenten de ruimte om te werken vanuit thema’s en concepten, te experimenteren met interdisciplinariteit, en strategieën vanuit actuele kunsten toe te passen in educatieve contexten (Bremmer, Heijnen & Kersten, 2021). Hoe ze als *teacher as conceptual artist* opgeleid kunnen worden, welke (interdisciplinaire) strategieën passend zijn in het funderend onderwijs en hoe dit aansluit bij al bestaande interdisciplinaire schoolvakken als CKV en Kunst Algemeen, zijn vragen die het lectoraat wil onderzoeken.

OVERZICHT AFGERONDE EN LOPENDE ACTIVITEITEN THEMA INTERDISCIPLINARITEIT

SUBTHEMA I: Onderwijs op het snijvlak van kunst, wetenschap en technologie	<ul style="list-style-type: none"> – STEAM op stoom (cofinanciering stakeholders) – KIEM-onderzoek <i>ArtsSciences Unlocked</i> (toegekend) – Onderzoek <i>ArtsSciences Unlocked in VSO</i> - Sanne Kersten (Lectoraat Kunsteducatie)
Activiteiten van het lectoraat die dit subthema ondersteunen	<ul style="list-style-type: none"> – Lectorenplatform Onderwijs op het snijvlak van kunst, wetenschap en technologie – Conferentie <i>Arts loves Sciences</i> – Ontwikkeling STEAM-lessenserie voor po en vo en nascholing leerkrachten en docenten – Bronnenbank <i>ArtsSciences</i> database – Podcasts en educatietools
SUBTHEMA II: Teaching as artistic practice	<ul style="list-style-type: none"> – Lesson study primair onderwijs met LKCA en HvA: <i>Bring fake news into the world</i> – Evaluatieonderzoek met Kunstloc en Fontys Opleiding Theaterdocent – Ontwikkelen boeken <i>Designing Wicked Arts Education</i> en <i>Wickerder Arts Assignments</i> (werktitels)
Activiteiten van het lectoraat die dit subthema ondersteunen	<ul style="list-style-type: none"> – Online serie over <i>Wicked Arts Assignments</i> ism Mister Motley – Workshops en lezingen <i>Wicked Arts Assignments</i> – Website <i>Wicked Arts Assignments</i> – Bronnenbank <i>Neue Welle/Artist is Present</i> – Opzetten groep <i>Wicked Arts Teachers</i> – Podcasts en educatietools

Staff Benda Bilili (2012). Foto: Mário Pires

ONDERZOEKSTHEMA 2: Sociaal engagement³

*“Art can help us envision and enact
ways of being together”*

(Hlavajova, 2021)

Met het thema sociaal engagement onderzoekt het lectoraat de potentie van kunst en kunst-educatie als ruimte waar individuen en groepen met elkaar in gesprek gaan en zich inzetten voor sociale en politieke kwesties en veranderingen (Gielen, 2017). Het lectoraat positioneert kunst-educatie midden in de democratische maatschappij, in dialoog met de ander.

Naast esthetische en poëtische ervaringen biedt kunst volgens het lectoraat een ruimte om de maatschappij vanuit verschillende perspectieven kritisch te beschouwen en actief te veranderen (Gielen, 2017). Het lectoraat wil binnen dit thema dan ook onderzoeken hoe kunst en kunsteducatie maatschappelijke en persoonlijke reflectie van deelnemers kunnen ontlokken die mogelijk leidt tot (maatschappelijk of persoonlijke) verandering. Daarnaast ziet het lectoraat binnen dit thema kansen om de inclusie en toegankelijkheid van kunsteducatie te vergroten. Door te onderzoeken welke waarden, sociale veranderingen, kunstpedagogische praktijken en inhouden nodig zijn om inclusie en toegankelijkheid in kunsteducatie te bevorderen, willen we bijdragen aan brede culturele participatie. Ook het onderzoeksthema sociaal engagement omvat twee subthema's.

SUBTHEMA 1: DEMOCRATISCH BURGERSCHAP

Het funderend onderwijs heeft een driedelige functie: kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming van leerlingen (Rijksoverheid, 2021). Tegenwoordig nemen beide laatste functies een steeds prominenter positie in, zoals onder meer blijkt uit de wet actief burgerschap en sociale integratie (Stichting School & Veiligheid, 2020).

Veel hedendaagse kunst is sociaal geëngageerd, getuige het werk van makers als beeldend kunstenaar Patricia Kaersenhout, theatermakers Anouk Nuyens en Rebekka de Wit, punkrockers Hang Youth en choreograaf Junadry Leocaria. Het beschouwen en maken van kunst om maatschappelijke en persoonlijke waarden te adresseren, te bevragen en te verbeelden kan plaatsvinden in het onderwijs (Roos, 2020). Maar kritische vormen van kunstreflectie en kunstproductie vinden ook plaats in informele gemeenschappen, zonder professionele begeleiding (Freedman, Heijnen, Kallio-Tavin, Kárpáti, & Papp, 2013) en in non-formele settings, zoals community art en de educatieve activiteiten van culturele instellingen (Trienekens, 2020). Het lectoraat wil exploreren hoe kunst en kunsteducatie ruimte kunnen bieden aan maatschappelijke en persoonlijke

³ Deze onderzoekslijn sluit aan bij het AHK-brede onderzoeksthema, de Nationale wetenschapsagenda (route Kunst: onderzoek en innovatie van de 21e eeuw en clustervraag 67: Wat betekent kunst voor mensen) en de onderzoeksagenda van LKCA: www.lkca.nl/onderzoek/onderzoeksagenda/betekenis-cultuurparticipatie.

reflectie, in hoeverre die leidt tot een kritische houding jegens lokale en mondiale problematieken en welke pedagogische-didactische werkwijzen daarvoor nodig zijn.

SUBTHEMA 2: INCLUSIEVE KUNSTEDUCATIE

Sociaal engagement verwijst ook naar inclusie en toegankelijkheid, twee begrippen die voor kunst-educatie steeds belangrijker worden (Hatton, 2015). Dit roept ook meteen vragen op over welke nieuwe visies, waarden en kunstpedagogische praktijken nodig zijn om dat mogelijk te maken (Bremmer & Van Miert, 2021; Laes & Westerlund, 2017; Smedema, 2021).

Het discours over inclusie in kunst en educatie wordt niet alleen gevoerd in onderwijs- en kunstinstellingen, maar is ook een onderwerp binnen de kunsten zelf. Kunstenaars en collectieven als Adriaan Luteijn (*Introdans*), *The Black Archives* en *Drake Music Scotland* bevragen hoe inclusief onze maatschappij is. Het lectoraat vindt de culturele participatie van iedereen in de samenleving van belang, ongeacht gender, etniciteit, leeftijd, seksuele oriëntatie, functiebeperking of sociaal-economische, culturele en levensbeschouwelijke achtergrond. Met het thema inclusieve kunsteducatie onderzoekt het lectoraat hoe machtsrelaties culturele participatie beïnvloeden, welke (pedagogische-didactische) praktijken en verhalen over- of onderbelicht worden en welke mogelijke oplossingen er zijn.

1.5 OVERZICHT ONDERZOEKS- PORTFOLIO EN PROJECTEN

Voor verdere informatie over de onderzoeken binnen de thema's en de projecten die hiermee samenhangen zie:

- <https://www.ahk.nl/lectoraten/educatie/publicaties/>
- <https://www.ahk.nl/lectoraten/educatie/conferenties-en-projecten/>

OVERZICHT AFGEROND EN LOPEND ONDERZOEK SOCIAAL ENGAGEMENT

Subthema I: Democratisch burgerschap	<ul style="list-style-type: none"> - Deelname aan Sprong-aanvraag <i>Verbeelding in transities</i> (toegekend) - Promotieonderzoek Nathalie Roos (Breitner Academie): <i>Kunstonderwijs en burgerschapsvorming</i> - Onderzoek Wandana Biekram (Opleiding Theaterdocent): <i>De plek van de theaterdocent in een gepolariseerde wereld</i> - Onderzoek Yahmani Blackman (Opleiding Theaterdocent): <i>Each-one-teach-one-methodiek in theatereducatie</i>
Activiteiten van het lectoraat die dit subthema ondersteunen	<ul style="list-style-type: none"> - Symposium <i>Kunstonderwijs als burgerschapsonderwijs</i> - AHK-nascholing <i>Dealing with the real stuff</i> - Podcasts en educatietools
Subthema II: Inclusieve kunsteducatie	<ul style="list-style-type: none"> - Onderzoek Manon Habekotté en Claire Goedman (Breitner Academie): <i>Beschouwing van hedendaagse kunst vanuit een multiculturele context</i> ism Hamidrasha, Beit Berl, Israël - Onderzoek Dennis Meyer (Opleiding Theaterdocent): <i>Methodieken voor het maken van intercultureel theater</i> - Onderzoek Saskia Sap (Opleiding Docent Dans): <i>Dans als artistiek middel om de taalverwerving te bevorderen van kinderen met een taalachterstand in het primair onderwijs</i> - Verkennend onderzoek ism LKCA: <i>Inclusieve leerecosystemen in voor leerlingen in het speciaal onderwijs</i> - NRO-onderzoek: <i>Reviewstudie Kunst en Cultuur</i> ism Folkert Haanstra, Cock Dieleman, Ellen van Hoek, Linda Reus en Diederik Schönau - Artikel <i>Inclusive music education in higher education</i>
Activiteiten van het lectoraat die dit subthema ondersteunen	<ul style="list-style-type: none"> - AHK-nascholingen <i>Muziek is meer</i> en <i>Theater nabespreken</i> - Conferentie <i>My Music Ability II</i> (mede mogelijk gemaakt door LKCA, Fonds voor Cultuurparticipatie en het Conservatorium van Amsterdam) - Preconference ISME <i>Music in special education and music therapy</i> - Podcasts en educatietools

HOOFDSTUK 2

Organisatie en middelen

2.1 ORGANISATIE LECTORAAT

Het lectoraat Kunsteducatie heeft door de jaren heen een relatief vaste omvang. De kern bestaat uit de lectoren (ieder 0,6 fte), een management-assistent (0,5 fte) en de onderzoeksgroep (zie paragraaf 2.2). Er is altijd een faciliteitenbudget geormerkt voor de onderzoekers en lectoren, en een budget voor het maken van publicaties en het organiseren dan wel bezoeken van symposia en conferenties.

Een belangrijke taak van het lectoraat is het stimuleren van de onderzoekende houding van beroepsbeoefenaars in de kunsteducatie. Bij de indeling van de onderzoeksgroep streven we in eerste instantie naar vertegenwoordiging van de AHK-docentenopleidingen, daarna kijken we of er plek is voor andere interne of externe (docent) onderzoekers. Het gaat om aanstellingen van doorgaans 0.1 - 0.2 fte per onderzoeker. Voor de bekostiging hiervan streeft het lectoraat naar matching met bijvoorbeeld een AHK-docentenopleiding of een externe partner. Door de kosten te delen kunnen (docent)onderzoekers een grotere aanstelling krijgen en kunnen ze een groter onderzoek uitvoeren. Docenten in promotietrajecten hebben omvangrijkere onderzoeksaanstellingen nodig (0,4 - 0,8 fte), om het behalen van een doctorstitel in vier jaar mogelijk te maken. Hiervoor zijn jaarlijks 0,2 fte aan promotievouchers beschikbaar, waardoor matching door een academie of aanvullende financiering altijd nodig is.

2.2 ORGANISATIE ONDERZOEKSGROEP

Samenstelling onderzoeksgroep

De wisselende kern van de onderzoeksgroep bestaat uit docenten van de AHK-opleidingen Docent Beeldende Kunst en Vormgeving (Breitner Academie), Docent Dans en Theaterdocent (Academie voor Theater en Dans), Opleiding Docent Muziek (Conservatorium van Amsterdam) en van de interdisciplinaire master Kunsteducatie. Deze kern vullen we waar mogelijk aan met docenten van andere AHK-opleidingen met relevante kunsteducatieve vragen, gastonderzoekers met een specifieke expertise en alumni van de master Kunsteducatie die ambitie getoond hebben om onderzoek te doen.

De onderzoeksgroep staat open voor zowel onervaren onderzoekers (bijvoorbeeld docenten met een bacheloropleiding) die zich verder in onderzoek willen professionaliseren, als gepromoveerde onderzoekers. De werving vindt eens in de twee jaar plaats tijdens de zogenoemde *The Breakfast Club*. Tijdens deze bijeenkomst pitchten potentiële deelnemers hun onderzoeksplan. De plannen die het beste bij de onderzoeksthema's passen en qua uitvoering het meeste kansrijk zijn, worden gekozen.

Opzet onderzoeksgroep

De onderzoeksgroep staat onder supervisie van de lectoren, die de deelnemers begeleiden en feedback geven. Binnen de onderzoeksgroep kunnen mensen drie trajecten volgen:

- een juniortraject (2 jaar) voor mensen met minimaal een hbo bachelor of zonder ervaring in praktijkgericht onderzoek;
- een seniortraject (1,5 jaar) voor docenten met

- een academische bachelor of master of een hbo-master die ook ervaring hebben in het doen of begeleiden van praktijkgericht onderzoek;
- PhD-traject (4 jaar), waarbij voorwaarde is dat een externe hoogleraar fungeert als promotor en een van de lectoren als copromotor.

Na toelating tot de onderzoeksgroep leveren junioronderzoekers na driekwart jaar en de senioronderzoekers na drie maanden een uitgewerkt onderzoeksvoorstel in. Twee leden van de raad van advies voorzien elk voorstel van schriftelijke feedback. Deze wordt daarna besproken met de onderzoeker(s). De promovendi krijgen een persoonlijk begeleidingstraject van de lectoren (copromotoren) en externen (promotoren) aan universiteiten.

De junior- en senioronderzoekers komen viermaal per jaar samen om de voortgang van het onderzoek met elkaar uit te wisselen. In januari, wanneer de onderzoekers een jaar bezig zijn, worden de studieleiders en de raad van advies ook uitgenodigd om feedback te geven op de presentaties. Daarnaast hebben de onderzoekers ongeveer één keer per maand een afspraak met een van de lectoren om de voortgang van hun onderzoek te bespreken. Ook kunnen ze externe scholing volgen bij Evers Research & Training: <https://www.eversresearch.nl>.

Tot slot, het lectoraat zet de onderzoeksgroep op in de vorm van een *community of practice*. Dat wil zeggen dat onderzoek doen gepaard gaat met de ontwikkeling van producten die bijdragen aan de theorievorming over kunsteducatie én doorwerken in de praktijk.

Zie voor een overzicht van de onderzoeksgroep: <https://www.ahk.nl/lectoraten/educatie/onderzoeksgroep/>

2.3 INTERNE NETWERKEN BINNEN DE AHK

Relatie bachelor docentenopleidingen

Het lectoraat onderhoudt nauwe banden met de vier bachelor docentenopleidingen van de AHK.

4 Zie bijvoorbeeld: https://www.ahk.nl/media/ahk/docs/lectoraat/CE51_Een_toolkit_ideeontwikkeling_ontwerpend_leren.pdf

5 Zie bijvoorbeeld: https://www.ahk.nl/media/ahk/docs/lectoraat/magz_velov_41-3-priya-keet.pdf

Publicaties van het lectoraat vormen onderdeel van de curricula van deze opleidingen en de lectoren geven advies bij de oriëntatie op nieuwe ontwikkelingen en de implementatie daarvan in de opleidingen. Ook neemt een van de lectoren zoveel mogelijk deel aan het ‘studieleidersoverleg docentenopleidingen’ (SLOD) dat adviseert over curricula, ontwikkelingen in het kunsteducatieve veld en hoger onderwijs. Ook bespreekt het SLOD ontwikkelingen rondom de landelijke kunsteducatieve bachelor- en masteropleidingen.

Relatie master Kunsteducatie

Onderzoek

De master Kunsteducatie (MaKe) en het lectoraat zijn overeengekomen dat een van de onderzoeksthema’s twee tot drie jaar lang ook het onderzoeksthema van de master is. Hierdoor dragen masterstudenten bij aan het onderzoeksprogramma met kleinschalig, kwalitatief sociaal-wetenschappelijk onderzoek, aangevuld met artistiek onderzoek. Zo kunnen we massa creëren rondom een thema en kunnen onderzoeken op elkaar voortbouwen.

Daarnaast stimuleert het lectoraat studenten (of alumni) om hun onderzoeken te publiceren in vakbladen als *Cultuur + Educatie*⁴ en *Kunstzone*, en in (inter)nationale journals zoals *Velon* en *International Journal of Education & the Arts*.⁵ Het lectoraat kan ook studenten uitnodigen om hun onderzoeken te presenteren op (inter)nationale onderzoeksconferenties zoals ‘Cultuureducatie en cultuurparticipatie’ van Landelijk Kenniscentrum Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) of InSEA-conferenties. Hierdoor groeit de reikwijdte van de samen ontwikkelde kennis.

Tot slot is het lectoraat met de MaKe overeengekomen dat een docentopleider van de AHK in de onderzoeksgroep die met goed gevolg een empirisch onderzoek afrondt, een vrijstelling krijgt voor het vak empirisch onderzoek van de MaKe, (mocht de docentopleider besluiten deze opleiding te doen).

Advies

De MaKe is bestuurlijk en organisatorisch ondergebracht bij de Breitner Academie. Om de interdisciplinariteit van de master te borgen is het inhoudelijk-strategisch beleid op hoofdlijnen gedelegeerd aan een programmaraad, bestaande uit de directeur van de Breitner Academie (voorzitter), de directeuren van de Academie voor Theater en Dans, het Conservatorium van Amsterdam en de Nederlandse Filmacademie. De lectoren treden op als adviseurs van deze raad en dragen daarmee bij aan de inhoudelijke aansturing van de master Kunsteducatie.

Relatie Artist in Residence-programma

Met het Artist in Residence-programma (AIR) biedt de AHK ruimte om kunstenaars uit te nodigen die het onderwijs aan de hogeschool kunnen bezielen. Door met dit programma samen te werken kan het lectoraat bijzondere gastdocenten uitnodigen om een innovatief kunsteducatief project uit te voeren. Zo maken AHK-studenten en docenten kennis met nieuwe ontwikkelingen en praktijken, terwijl het lectoraat dat onderwijs beschrijft en evalueert. Hierdoor kunnen deze bijzondere projecten vastgelegd worden en een theoretisch fundament krijgen. Deze onderzoeken kunnen uitmonden in publicaties met cofinanciering vanuit het AIR-programma. Voorbeelden zijn het project *Teacher as conceptual artist* met Jorge Lucero (2018) voor alle docentenopleidingen en *My Music Ability II* met Drake Music Scotland (2021) voor conservatoriumstudenten.

Relatie lectoraten AHK

Het lectoraat kunsteducatie participeert samen met de andere AHK-lectoren drie keer per jaar in het fundingoverleg. Daarnaast is er drie keer per jaar een overleg tussen de lectoren, het college van bestuur, de directeuren en de beleidsmedewerker(s) onderzoek. Het doel van deze bijeenkomsten is onder andere de visieontwikkeling op onderzoek, elkaar op de hoogte houden van lopend onderzoek en het inventariseren van mogelijke samenwerkingsvormen.

College van bestuur

Het lectoraat Kunsteducatie valt direct onder het college van bestuur. De lectoren hebben gemiddeld eens in de zes weken een overleg met het college over lopende activiteiten, de koers van

het lectoraat, de positie van onderzoek binnen het hbo en kansen voor het doen van onderzoek.

AHK Research Centre

In 2021 kreeg de AHK een Research Centre met het AHK-brede onderzoeksprofiel *Engagement through critical creative practice*. Met het Research Centre beoogt de AHK meer massa en focus te creëren in het onderzoek van de lectoraten en samenwerking tussen de lectoraten te bevorderen. Het lectoraat Kunsteducatie sluit met het thema sociaal engagement direct aan bij het AHK-brede onderzoeksthema. Het lectoraat is actief betrokken bij de verdere ontwikkeling van het onderzoeksprofiel en de activiteiten van het centrum, zoals de Dag van de AHK-docentonderzoeker.

2.4. CENTRE OF EXPERTISE ARTS & EDUCATION

Vanaf 2020 is gewerkt aan het oprichten van een interdisciplinair Centre of Expertise (CoE) *Arts & Education* op het Marineterrein. Doel van het CoE is om het kunsteducatieve veld te innoveren rond interdisciplinaire thema’s. Het expertisecentrum wil een aantoonbare bijdrage leveren aan snellere beantwoording van educatieve vraagstukken rond de thema’s kunst, wetenschap en technologie en sociaal engagement. Het wordt ondersteund door het college van bestuur van de AHK en bestaat uit een samenwerking met zes hogeschoolpartners - St. Joost|Avans Hogeschool; Hogeschool iPabo; Hogeschool van Amsterdam; Codarts; Fontys Hogescholen; Hogeschool voor de Kunsten Utrecht - en met het ROC van Amsterdam-Flevoland.

Het CoE is gericht op gezamenlijk (inter- of transdisciplinair) educatief en maatschappelijk onderzoek, innovatie en het delen van onderzoeksresultaten. De deelnemende lectoren van de hbo-partners dragen de interdisciplinaire doelstelling. Het zijn allen specialisten binnen het praktijkgerichte onderzoeksveld van kunst, wetenschap, technologie en het sociale domein. Hun expertise ondersteunt een hele leerlijn van po tot en met hbo, buitenschoolse educatie en professionele ontwikkeling.

Het centrum stimuleert kennistransfers tussen regionaal, nationaal (en op termijn) internationaal niveau. Dit krijgt vorm in labs, events

en trainingen. Wij zien een lab als een regionale proeftuin, een leergemeenschap of plek waar mensen proefondervindelijk onderzoek doen. Hierin ligt, anders dan in de labs van de individuele lectoren, steeds de nadruk op het verkrijgen van nieuwe inzichten door het bij elkaar brengen van verschillende perspectieven vanuit de kunst, wetenschap, techniek en/of het sociale domein. Zo bundelt dit centrum regionale kennis en kunde tot een landelijk netwerk dat beide kan inzetten voor brede onderwijs- en maatschappelijke vernieuwing.

Zie ook: <https://www.ahk.nl/onderzoek/coe-artseducation/>

2.5. EXTERNE NETWERKEN

Om de ambities van het onderzoeksprogramma vorm te geven en de relevantie ervan te verhogen, zoekt het lectoraat actief naar samenwerkingspartners om tweede en derde geldstromen mee te werven. Met deze inkomsten kunnen we onderzoek en activiteiten bekostigen die passen bij onze onderzoeksthema's.

Tweede geldstroom en consortiumvorming

Samen met externe samenwerkingspartners zoals scholen, partners uit het hoger onderwijs, en culturele instellingen, vraagt het lectoraat als penvoerder subsidie aan bij bijvoorbeeld het Nationaal Regieorgaan Praktijkgericht Onderzoek (SIA) en het Nationaal Regieorgaan voor Onderwijsonderzoek (NRO). Succesvolle voorbeelden zijn het KIEM SIA-project *ArtsSciences Unlocked* en het Lectoratenplatform Onderwijs op het snijvlak van Kunst, Wetenschap en Technologie. Het lectoraat sluit ook aan bij consortia die subsidie aanvragen voor onderzoek, indien dit past bij een van de onderzoeksthema's van het lectoraat.

Derde geldstroom voor kennisontwikkeling en activiteiten

Het lectoraat zoekt actief naar duurzame relaties met lokale en landelijke instellingen die mogelijkheden bieden tot coproducties en cofinanciering van onderzoek en activiteiten die aansluiten bij ons onderzoeksprogramma. Bijvoorbeeld, de samenwerking met het Muziekgebouw resulteerde in het onderzoek *Designing new, technology based musical instruments in primary education*

(Hogenes, Diepenbroek, Bremmer, & Hogerheide, 2021). Een andere belangrijke partner is LKCA dat met cofinanciering en co-organisatie bijdraagt aan conferenties als *My Music Ability* en symposia als *Kunstonderwijs als burgerschapsonderwijs*. Ook biedt het de faciliteiten en partners voor de uitvoering van een empirisch onderzoek, zoals *Bring fake news into the world* (Heijnen, Braam, & Van Tongeren, 2021).

Naast structurelere samenwerking zoekt het lectoraat gericht in zijn brede netwerk van culturele instellingen, (hoge)scholen, fondsen en lectoraten naar passende samenwerkingspartners voor incidentele coproducties. Deze bekostigen dan een deel van een onderzoeksproject of activiteit. Zo werken lectoren van de iPabo en Hogeschool Windesheim mee aan een SIA RAAK aanvraag waarin we pilots doen met STEAM-leslessen op vo-scholen en evalueren. Een ander voorbeeld is de samenwerking met het online tijdschrift *Mister Motley* dat een serie publicaties organiseert en cofinanciert rond het thema *Wicked Arts Assignments*.

Het netwerk in Amsterdam

Het lectoraat richt zich ook op connecties met Amsterdamse instellingen. Het onderhoudt warme banden met instellingen, zoals ArtechLAB, Mocca, Mediamatic, en met Amsterdamse scholen, zoals Basisschool Oostelijke Eilanden, Metis Lyceum, IJburg College, Hyperion Lyceum en het Montessori Lyceum Oostpoort. Daarnaast participeert het lectoraat in het Amsterdamse netwerk Amsterdam Research Institute of the Arts and Sciences (ARIASnl), dat in 2016 opgezet is. Hierin zitten onderzoekers van de AHK, Universiteit van Amsterdam, Vrije Universiteit, Hogeschool van Amsterdam en Gerrit Rietveld Academie. Doel is het bevorderen, bundelen en versterken van onderzoek van en in de kunsten. Via netwerkbijeenkomsten bouwt het lectoraat contacten voor samenwerking op binnen en buiten het hbo.

Landelijk onderzoekersnetwerk

Het lectoraat participeert in het onderzoekersnetwerk Cultuur in beleid, onderwijs en vrije tijd. LKCA heeft dit in 2017 opgezet om de krachten in het onderzoeksveld te bundelen. Het doel is om samen beter in beeld te hebben wat er speelt in cultuur-educatie, -participatie en -beleid in Nederland en Vlaanderen om samenwerking te bevorderen.

The European Network of Observatories in the Field of Arts and Cultural Education

De lectoren zijn in 2017 lid geworden van The European Network of Observatories in the Field of Arts and Cultural Education (ENO). Dit internationale netwerk "aims to facilitate the exchange of research findings and innovative practice, to stimulate new research in arts and cultural education and to support the development of arts education within the framework of global UNESCO-policies and guidelines for education, culture and sustainable development." Activiteiten van het Nederlandse ENO-observatory zijn: het onderhouden van internationale contacten, onderzoeken ter beschikking stellen voor de ENO database en deelname aan initiatieven die verbonden zijn met Unesco-activiteiten voor kunsteducatie.

Communicatie interne en externe netwerken

Om de interne en externe netwerken op de hoogte te houden stuurt het lectoraat drie keer per jaar een nieuwsbrief over alle activiteiten en publicaties: <https://www.ahk.nl/lectoraten/educatie/>

HOOFDSTUK 3

Kwaliteit van onderzoek

3.1 KWALITEITSCRITERIA

Het lectoraat hanteert de kwaliteitscriteria ‘praktisch relevant’, ‘methodisch grondig’ en ‘ethisch verantwoord’ (Vereniging van Hogescholen, 2017) om de kwaliteit van het onderzoek te borgen. Deze criteria vormen de basis voor het format dat onderzoekers invullen bij het indienen van een onderzoeksvorstel. Hieronder lichten we toe hoe deze kwaliteitscriteria invulling krijgen bij het lectoraat.

Praktische relevantie van het onderzoek

Het onderzoek moet relevant zijn voor het onderwijs van de AHK of, in bredere zin, voor het kunsteducatieve veld. Dit borgen we op verschillende manieren.

Ten eerste beschrijven onderzoekers in hun onderzoeksvorstel *waarom* en voor *wie* hun onderzoek relevant is. Peer reviewers van de raad van advies (zie paragraaf 5.2) beoordelen deze relevantie vervolgens.

Ten tweede stimuleert het lectoraat, naast het publiceren van een onderzoeksverslag en eventuele (wetenschappelijke) artikelen, ook het ontwikkelen van educatietools en podcasts en toepassing van het onderzoek binnen de AHK (bijvoorbeeld als onderdeel van een module). Het lectoraat nodigt onderzoekers ook uit hun onderzoek te delen op conferenties, in workshops of tijdens nascholingen.

Ten derde moedigt het lectoraat de onderzoekers aan om samen te werken met partners van binnen- en buitenschoolse instellingen en de

creatieve industrie. Op deze manier kan onderzoek vanaf het begin inspelen op vragen uit de praktijk en ingebed worden in die praktijk.

Methodisch grondig

Het lectoraat richt zich op praktijkgericht onderzoek, in het bijzonder ontwerpgericht onderzoek, in het bijzonder ontwerpgericht onderzoek en, indien relevant en passend, artistiek onderzoek.⁶ Het hanteert daarbij verschillende onderzoeksmethodieken die zoveel mogelijk recht doen aan de eigenheid van kunsteducatie zoals videoanalyse, diepte-interviews, *stimulated recall interviews*, *learner reports*, dagboek-analyses, focusgroepen en observaties. Dit is een inhoudelijke keuze: de meeste onderzoeksproblemen binnen het kunsteducatieve veld vragen om een aanpak waarbij visies op kunsteducatie van betrokkenen of de interacties tussen docenten, leerlingen, studenten of cursisten en het curriculummateriaal centraal staan.

Binnen de sociaalwetenschappelijke traditie zijn validiteit en betrouwbaarheid gangbare kwaliteitscriteria. Die passen goed bij kwantitatief onderzoek vanuit een positivistisch paradigma, maar minder goed bij (kleinschalig) kwalitatief onderzoek met een interpretatieve benadering zoals het lectoraat hanteert. Kortgezegd is het uitgangspunt hierbij dat kennis en de werkelijkheid individueel geconstrueerd worden en daardoor subjectief zijn (Cain, 2010). Doel van interpretatief onderzoek is daarom om individuen in hun eigen omgeving te onderzoeken en inzicht te krijgen in hoe zij betekenis geven aan hun werkelijkheid. Om de kwaliteit van dit type onderzoek te verhogen, zijn passende kwaliteitscriteria

⁶ Er is tot op heden weinig ervaring met artistiek onderzoek binnen kunsteducatie en door te pionieren met dit type onderzoek kan de meerwaarde voor ons vakgebied inzichtelijk gemaakt worden.

opgesteld die aangeduid worden met de termen ‘procedurele validiteit’ (Flick, 2009, p. 390) en ‘procedurele betrouwbaarheid’ (Flick, 2009, p. 386-387).

Procedurele validiteit en transferability
Bij procedurele validiteit draait het om het inzichtelijk maken in hoeverre “the researchers’ constructions are grounded in the constructions of those whom they studied and how far this grounding is transparent for others” (Flick, 2009, p. 388). Met andere woorden: kunnen onderzoekers aangeven waarom de data een goede weergave zijn van wat zich in de praktijk afspeelt, kunnen zij aangeven waar de eigen interpretatie van de data begint en in hoeverre die geworteld is in de ervaringen van de participanten van het onderzoek? Om de procedurele validiteit te borgen kunnen onderzoekers bijvoorbeeld triangulatie en *member checking* toepassen.

Daarnaast wordt in interpretatief onderzoek niet het criterium externe validiteit gebruikt, maar wordt gesproken van de ‘transferability’ (letterlijk: overdraagbaarheid) van de resultaten naar andere contexten. De vraag is hier of de resultaten en interpretaties zo zijn beschreven dat ze herkenbaar zijn voor andere professionals in het kunsteducatieve veld en toe te passen in een andere context. Daartoe maakt de onderzoeker een gedetailleerde beschrijving van de data en geeft hij of zij heldere praktijkvoorbeelden bij de analyse van de data.

Procedurele betrouwbaarheid
Bij procedurele betrouwbaarheid gaat het erom dat de onderzoeker de procedures van het onderzoek transparant maakt en daarmee verantwoordelijk gehouden kan worden voor de genomen keuzes. Om de procedurele betrouwbaarheid te borgen kan de onderzoeker bijvoorbeeld een nauwkeurige beschrijving geven van hoe data zijn verzameld en verwerkt, en bevindingen illustreren met primaire gegevens.

Kwaliteitsrichtlijnen in lectoraatsonderzoek
De procedurele validiteit en betrouwbaarheid richten zich op het expliciteren van de onderzoeksmethodologie en het inzichtelijk maken van waar de eigen interpretatie van de data begint. In hun onderzoeksvoorstel beschrijven onderzoekers dan ook hoe zij de kwaliteit van hun onderzoek zullen borgen (zie kader). De lectoren

en de peer reviewers kunnen daardoor waar nodig in een vroeg stadium de kwaliteit bijsturen:

Voorbeeld uit het format onderzoeksvoorstel

- Kwaliteit van onderzoek**
- *(Procedurele) validiteit*: kun je aangeven hoe je data een goede weergave zijn van wat zich in de praktijk feitelijk afspeelt? Denk aan triangulatie; het spreken van de taal van de participanten; member check
 - *Transferability*: kan een andere professional de resultaten toepassen in een andere context?
 - *(Procedurele) betrouwbaarheid*: denk aan het registreren van onderzoeksgegevens op video- en audiotapes; een nauwkeurige beschrijving van hoe data zijn verzameld en verwerkt; het illustreren van bevindingen van het onderzoek met primaire gegevens

In hun eindverslagen nemen de onderzoekers een paragraaf op over hoe zij de (procedurele) validiteit en (procedurele) betrouwbaarheid hebben geborgd.

Ethisch verantwoord

De onderzoekers vermelden in hun onderzoeksvoorstel expliciet hoe zij rekening gaan houden met de ethische aspecten van hun onderzoek (zoals actieve consentformulieren voor deelnemers aan onderzoek). De lectoren en de peer reviewers kunnen daardoor indien nodig in een vroeg stadium bijsturen. Ook verklaart de onderzoeker zich te houden aan de gedragscode praktijkgericht onderzoek. De link naar deze gedragscode is daarbij toegevoegd, zodat mensen weten waarvoor ze tekenen. Bij een schending van de gedragscode vindt er altijd een gesprek plaats tussen lector en onderzoeker. In het uiterste geval, wanneer het probleem niet op te lossen is of wanneer de onderzoeker het probleem niet erkent, kan de lector besluiten het onderzoek en de financiering ervan per direct te beëindigen.

Onderzoeksdata worden zoveel mogelijk op lokale harde schijven langdurig bewaard. De AHK is voornemens om in 2022 een robuustere, opleidingsbrede vorm van dataopslag te realiseren via Dataverse.nl.

3.2 EVALUEREN VAN DE ONDERZOEKSKWALITEIT

Het lectoraat evalueert samen met de onderzoekers hun onderzoek met de criteria uit Tabel 1. De opbrengst hiervan nemen we onder meer mee in

onze nascholing aan onderzoekers die net starten in de onderzoeksgroep en in de individuele begeleiding. Zo hebben de evaluaties de afgelopen jaren inzichtelijk gemaakt dat een eenjarig onderzoekstraject te kort was, en hebben we er daarom voor gekozen om een juniortraject van twee jaar en een seniortraject van anderhalf jaar op te zetten.

Tabel 1 Evaluatiecriteria voor de onderzoekskwaliteit⁷

	CRITERIA		
	PRAKTISCH RELEVANT	METHODISCH GRONDING	ETHISCH VERANTWOORD
Kwestie	1. De onderzochte kwestie is relevant voor de beroepspraktijk en sluit aan bij een van de onderzoeksthema's van het lectoraat		
Onderzoeksvragen	2. De onderzoeksvragen zijn relevant voor de praktijk en/of het onderwijs van de AHK	3. De onderzoeksvragen zijn helder geformuleerd en komen logisch voort uit de probleemstelling 4. De onderzoeksvragen zijn ingebed in bestaande kennis	
Onderzoeksontwerp		5. Het onderzoeksontwerp laat zien hoe de procedurele validiteit en betrouwbaarheid geborgd worden	
Netwerk in praktijk, onderzoek en onderwijs	6. De beroepspraktijk en/of de AHK zijn bij het onderzoek betrokken	7. De raad van advies is bij het onderzoek betrokken door: - peer review - feedback bij presentatie Of: peer review vindt plaats door subsidiegever zoals NRO/SIA	
Mensen, middelen en organisatie		8. De mensen, middelen en organisatie zijn adequaat om het onderzoek mogelijk te maken	9. De onderzoekers houden zich aan de gedragscode praktijkgericht onderzoek voor het hbo en bewaren hun onderzoeksdata tenminste tien jaar.
Resultaten	10. De onderzoeksresultaten zijn bruikbaar voor de beroepspraktijk en/of de AHK 11. De resultaten hebben betekenis of zijn bruikbaar in andere contexten dan die zijn onderzocht	12. De resultaten zijn adequaat, eenduidig en helder weergegeven	
Verantwoording	13. Over de kwaliteit van onderzoek wordt schriftelijke verantwoording afgelegd in het onderzoeksverslag		
Doorwerking naar de beroepspraktijk en de samenleving, onderwijs & professionalisering en kennisontwikkeling	14. Het onderzoek heeft een doorwerking naar de beroepspraktijk en de samenleving 15. Het onderzoek heeft een doorwerking naar onderwijs en professionalisering binnen de AHK	16. Het onderzoek heeft een doorwerking naar het kennisdomein kunsteducatie 17. De resultaten zijn minimaal toegankelijk via de website van het lectoraat Kunsteducatie	

⁷ Gebaseerd op: Vereniging Hogescholen, Advies Werkgroep Kwaliteit van Praktijkgericht Onderzoek en het Lectoraat, 2017.

HOOFDSTUK 4

Doorwerking van het lectoraat

Onder doorwerking verstaan we de invloed van het proces van onderzoek en van de resultaten⁸ op het onderwijs van de AHK, de kunsteducatieve beroepspraktijk en het kennisdomein kunst-educatie. Het lectoraat wil met zijn heterogene onderzoeksgroep als geheel een brede doorwerking bewerkstelligen: aan de ene kant van het spectrum zit bijvoorbeeld ontwerponderzoek dat direct doorwerkt in de (opleidings)praktijk en praktische educatietools oplevert. Peer reviewed artikelen in wetenschappelijke *journals* vertegenwoordigen een andere kant van het spectrum, hiermee levert het lectoraat een bijdrage aan de theorievorming van kunsteducatie.

Het lectoraat vraagt (zittende en voormalige) onderzoeksleden tweejaarlijks een overzicht in te vullen over een periode van vijf jaar waarin zij de doorwerking van hun onderzoek aangeven in het AHK-onderwijs, de beroepspraktijk en het kennisdomein kunsteducatie. In onderstaande paragrafen lichten we de door het lectoraat beoogde doorwerking verder toe.

4.1 DOORWERKING BINNEN DE AHK

Professionalisering docenten

De onderzoeksgroep van het lectoraat staat open voor beginnende en ervaren docentonderzoekers. Door hen te begeleiden bij hun onderzoek beoogt het lectoraat bij te dragen aan hun professionalisering. Daarnaast kunnen docentonderzoekers via het lectoraat externe scholing krijgen voor hun onderzoek. Tot slot verwacht het lectoraat van hen dat zij hun onderzoek presenteren op de

Dag van de AHK-docentonderzoeker. Deze dag geeft hen de mogelijkheid om het presenteren van en het beantwoorden van vragen over hun onderzoek te oefenen.

Innovatie van het onderwijs

Het lectoraat wil een actieve bijdrage leveren aan onderwijsvernieuwing. In de onderzoeksprojecten ontwerpen en evalueren docentonderzoekers dan ook een nieuw curriculum voor studenten. Een voorbeeld is het onderzoek van Manon Habekotté en Claire Goedman. Zij ontwikkelden en evalueerden een digitale leeromgeving voor de beschouwing van hedendaagse kunst in globale, multiculturele contexten voor studenten van de Breitner Academie en van de docentenopleiding Hamidrasha in Israel.

De lectoren en leden van de onderzoeksgroep gebruiken ook onderzoek in hun lessen voor de bachelor- en masteropleidingen. Zo hebben bijvoorbeeld de afgelopen jaren publicaties als *Wicked Arts Assignments* (Heijnen & Bremmer, 2020), *Componeren in het basisonderwijs* (Findenegg, 2021), *Ritmisch dynamisch transcultureel dansonderwijs in het primair onderwijs* (Grootens & Verstegen, 2019) en *Dealing with the real stuff* (Roos, 2020) hun weg gevonden naar curricula van de docentenopleidingen.

Onderwijs in de bachelor- en masteropleidingen

De lectoren geven op reguliere basis les aan de master Kunsteducatie, waar zij de onderzoeken van studenten beoordelen en de modules Kunst-educatief Ontwerpen en Teaching as Artistic

⁸ De term 'doorwerking' is afkomstig uit het rapport *Meer waarde met het hbo. Doorwerking praktijkgericht onderzoek in het hoger beroepsonderwijs* van de Vereniging Hogescholen (2018).

Practice verzorgen. Hierbij spelen de twee lectoraatsthema's een grote rol. Daarnaast verzorgen de lectoren gastlessen bij onder meer de bachelor Docent Muziek, de Breitner Academie en de master Muziek.

Stimuleren internationale uitwisseling van kennis

Het lectoraat streeft ernaar om MaKe-studenten en docentonderzoekers in contact te brengen met zijn internationale onderzoeksnetwerk in kunsteducatie, of nodigt docentonderzoekers uit dit netwerk te gebruiken, zoals de samenwerking met Hamidrasha (Israël). Zo stimuleert het lectoraat masterstudenten en docentonderzoekers om hun onderzoek te presenteren tijdens internationale conferenties zoals EAS of InSEA, of nodigt internationale gasten uit via de AIR-programma's.

4.2 DOORWERKING NAAR DE KUNSTEDUCatieve BEROEPSPRAKTIJK

Initiëren vragen, deelnemen of mede uitvoeren

Het lectoraat zit met zijn netwerk dicht op de kunsteducatieve praktijk en kan daardoor flexibel ingaan op vragen vanuit die praktijk die passen bij de eigen onderzoeksthema's. Zo wilde SoundLab (Muziekgebouw aan het IJ) een onderzoeksproject op het snijvlak van kunst, wetenschap en technologie, en vroeg Mocca om een onderzoek naar hun leergemeenschap kansengelijkheid in kunst- en cultuureducatie. Beide onderzoeken zijn in 2020 afgerond. LKCA en Kunstloc toonden belangstelling om de principes van authentieke kunsteducatie in de praktijk te onderzoeken. Hierop heeft het lectoraat met LKCA een Lesson study uitgevoerd met leerkrachten (2021). In 2022 voeren we met Kunstloc en Fontys een evaluatieonderzoek uit naar de vernieuwende lessenseries die theaterdocenten in Brabant ontwikkelen, en met LKCA een verkennend onderzoek naar inclusieve leerecosystemen voor leerlingen in het speciaal onderwijs.

De praktijk stelt niet alleen vragen of neemt niet alleen deel aan onderzoek, maar kan ook als externe onderzoekers (mede) uitvoerder zijn, zoals Anouk Diepenbroek van SoundLab. Daarnaast stimuleert het lectoraat de doorstroom van alumni van de MaKe naar

de onderzoeksgroep, zodat deze praktijkbeoefenaars hun onderzoeksvaardigheden verder kunnen ontwikkelen met onderzoek in hun eigen beroepspraktijk. Voorbeelden hiervan zijn de onderzoeken van Nadieh Graumans (theater-bespreektool voor jonge kinderen) en Marijke Smedema (leerlingvolgsysteem voor muziek en sociale vaardigheden).

Producten voor de kunsteducatieve beroepspraktijk

Het onderzoek van het lectoraat leidt verder tot concrete producten voor de beroepspraktijk:

- *Nascholing kunsteducatieve beroepspraktijk:* Het lectoraat wil met onderzoek bijdragen aan materiaal van nascholingscursussen van de AHK. Zo wordt binnen de AHK het onderzoek *De multimodale muziekbubbel* als lesmateriaal voor de cursus 'Muziekbeleving in het speciaal onderwijs' gebruikt en wordt het model van authentieke kunsteducatie gebruikt bij de nascholing 'CKV Verdiept'.
- *Het lectoraat onderhoudt twee bronnenbanken voor educatief ontwerp*
 - De ArtsSciences Database bestaat uit hedendaagse praktijktijden op het snijvlak van kunst, wetenschap en technologie. Docenten en andere onderwijsmakers kunnen de bronnen gebruiken voor het ontwikkelen van bijvoorbeeld Maak- of STEAM-lessen. ArtechLAB gebruikt de bronnenbank bij hun nascholingen voor docenten. <https://artslovesciences.com>
 - Neue Welle/Artist is present is een thematische database van hedendaagse kunstuitingen. Docenten en andere onderwijsmakers kunnen bronnen voor hun lessen zoeken op thema of een van de CKV-dimensies. <https://neuwelle.nl>
- *Workshops, lezingen en advies aan scholen en culturele instellingen* Het lectoraat geeft op basis van de onderzoeksthema's en zijn onderzoek workshops voor de beroepspraktijk. Een voorbeeld hiervan zijn de workshops en lezingen voor Mocca, LKCA en KunstLoc.
- *Educatietools* De concrete producten die de ontwerp-onderzoeken opleveren, licht het lectoraat apart uit in de vorm van educatietools voor

kunsteducatoren, docenten en studenten. <https://www.ahk.nl/lectoraten/educatie/educatietools/>

- Podcast-serie *Kunsteducatie Doorgelicht* Het lectoraat heeft podcasts laten maken van recente onderzoeken, die toegankelijk zijn voor een breed publiek. <https://www.ahk.nl/lectoraten/educatie/podcast/>

Commissies en besturen

De lectoren zetten hun bredere kennis van kunsteducatie in door het geven van advies bij de inrichting van curricula, bij de ontwikkeling van onderwijsmethodes, visie op en beleid voor kunsteducatie, nieuwe subsidieregelingen en bij visitaties. Ze nemen bijvoorbeeld zitting in commissies en besturen, zoals de Werkgroep Vakkenstructuur Kunstvakken (SLO), de adviescommissie Concertgebouworkest Young en het bestuur Stichting Tamino (Melissa Bremmer), de vakinhoudelijke expertcommissie Curriculum.nu, de visitatiecommissie HKU opleiding DBKV, jurylid Rijksmuseum Junior Fellowship en jurylid KVDO ontwerprij Kunst van het ontwerpen (Emiel Heijnen).

Redacties journals, vakbladen en conferenties

De lectoren zijn betrokken bij redacties of redactieraden van wetenschappelijke *journals*, vakbladen en conferenties. Emiel Heijnen is lid van de redactieraad van het onderzoekstijdschrift *Cultuur+Educatie* (LKCA), lid Editorial Review Board van de *journals Visual Arts Research* (Urbana Champaign, USA) en *Research in Arts and Education* (Helsinki, Finland). Melissa Bremmer is lid van de Editorial Review Board van *International Journal of Music in Early Childhood*, lid van de commissie ISME Music in Special Education and Music Therapy (organiseert tweejaarlijks een internationale conferentie) en lid van de European panel of reviewers van *MERYC*.

Het internationale perspectief inbrengen in de beroepspraktijk

Het lectoraat nodigt buitenlandse kunsteducatoren en onderzoekers in het veld van kunsteducatie uit voor conferenties en onderzoeksprojecten die aansluiten bij zijn onderzoeksthema's. Voorbeelden zijn de inclusieve muziekensembles Drake Music Scotland en SKUG Centre Norway of

interdisciplinaire artistieke praktijken zoals Forensic Architecture. Met deze activiteiten wil het lectoraat een internationaal en innovatief perspectief geven op de onderzoeksthema's aan de beroepspraktijk en het onderwijs.

4.3 DOORWERKING BINNEN HET KENNISDOMEIN KUNSTEDUCATIE

Lectorenplatform

Om het onderzoeksthema Interdisciplinariteit kracht bij te zetten en een bredere beroepsgroep hierbij te betrekken, is het lectorenplatform Onderwijs op het snijvlak van kunst, wetenschap en technologie (OKWT) voor de tweede maal aangevraagd bij het Regieorgaan Praktijkgericht Onderzoek (SIA) en gehonoreerd. Dit platform geeft de kans om kennis, een breed en divers netwerk (waaronder scholen in het po, vo, mbo, hbo en universiteiten, (culturele) instellingen en de creative industry) en prikkelende projecten te ontwikkelen rondom het thema interdisciplinariteit. Het platform wordt in de loop van 2022 afgesloten en krijgt een vervolg in het nieuw te realiseren Centre of Expertise *Arts & Education*. Een overzicht van de activiteiten van vier jaar lectorenplatform OKTW is hier te vinden <https://www.ahk.nl/lectoraten/educatie/lectorenplatform-okwt/>. In 2022 wordt bovendien de website www.ArtsloveSciences.com opgeleverd, met onder andere ArtsSciences-lessenseries, bronnen en achtergrondinformatie.

Publicaties

Het lectoraat wil publicaties voor verschillende doelgroepen uitbrengen, van docenten tot wetenschappers en van beleidsmedewerkers tot kunstenaars. Hiertoe geeft het lectoraat zelf Nederlands- en Engelstalige (digitale) publicaties uit. Daarnaast streeft het naar te publiceren in vakbladen als *De Pyramide* en *Kunstzone*, wetenschappelijke uitgaves als *Cultuur+Educatie*, peer reviewed *journals* en (academische) boeken. Bij peer reviewed artikelen streven we naar open access.

Het lectoraat besteedt ook expliciet aandacht aan de disseminatie van onderzoek. Met een nieuw communicatieplan willen we onderzoek via verschillende kanalen verspreiden. Via de AHK worden publicaties verspreid via AHK.nl/onderzoek/publicaties, AHK.nl/onderzoek, AHK.nl

homepage en website van de betrokken academie. Extern zullen onderzoeken minimaal geplaatst worden op de socials van de AHK, ARIAS, OpenResearch.Amsterdam, HBO Kennisbank, en de bronnenbanken van LKCA en ENO.

Deelname en organisatie conferenties en symposia

Het lectoraat organiseert jaarlijks een (online) conferentie of symposium met kennisdeling en discussie rondom een van de onderzoeksthema's, veelal in samenwerking met een partner zoals LKCA of een ander lectoraat. Voorbeelden hiervan zijn: *Kunstonderwijs als burgerschaps- onderwijs* (2021) en *My Music Ability II* (2021). Daarnaast presenteren de lectoren regelmatig op (internationale) conferenties en stimuleren en ondersteunen (financieel) ze de leden van de onderzoeksgroep om dit ook te doen.

Bijdrage aan internationale kennisontwikkeling

- *Engelstalige publicaties*
Om het bereik te vergroten publiceert het lectoraat ook in het Engels. Het geeft in eigen beheer Engelstalige (digitale) publicaties uit en stimuleert onderzoeksleden om in het Engels onderzoeksverslagen en artikelen te publiceren.
- *Co-publicaties met buitenlandse auteurs*
Het lectoraat beoogt publicaties te schrijven in samenwerking met buitenlandse collega's. Voorbeelden zijn co-publicaties met Jorge Lucero (University of Illinois, Urbana-Champaign, USA) en Luc Nijs (IPEM, Universiteit van Gent, Gent, België).
- *Gastlessen aan buitenlandse onderwijs- en culturele instellingen*
Een effectieve manier om het onderzoek van het lectoraat internationaal te verspreiden, is door het geven van gastlessen en -lezingen aan buitenlandse onderwijs- en culturele instellingen. De lectoren hebben op uitnodiging bijvoorbeeld lezingen en workshops gegeven bij de Katholieke Universiteit Leuven en het National Museum of Women in the Arts (Washington D.C), en in 2022 bij The Art Institute of Chicago en the University of Illinois at Urbana-Champaign, beide in de Verenigde Staten.

HOOFDSTUK 5

Kwaliteitsbewaking en reflectie

Het lectoraat hanteert twee PDCA-cycli, een op het niveau van de gehele onderzoekseenheid (inclusief activiteiten voor de master Kunsteducatie) en een tweede op het niveau van de individuele onderzoeksprojecten. Daarnaast sluiten we voor diversiteit, inclusie en duurzaamheid aan bij de Unesco Sustainable Development Goals en streven we zoveel mogelijk naar open access.

5.1 REFLECTEREN OP DE KWALITEIT VAN HET LECTORAAT

Plan: onderzoeksprogramma en jaarplan

Lectoraat:

- Op basis van het onderzoeksprogramma stellen de lectoren een beknopt jaarplan op met bijbehorende begroting. Hierin vermeldt het de onderzoeksplekken en de activiteiten. In het voorjaar van het lopende jaar bespreken de lectoren dit plan met het college van bestuur.

MaKe:

- In overleg met de MaKe wordt jaarlijks bepaald welk onderzoeksthema van het onderzoeksprogramma geschikt is voor de masterstudenten.

Do: uitvoeren onderzoek en activiteiten

Lectoraat:

- Het lectoraat houdt per kalenderjaar bij welke onderzoeksprojecten en activiteiten het uitvoert. Deze maken we voor externen inzichtelijk in de nieuwsbrief die drie keer per jaar verschijnt.

MaKe:

- De lectoren treden op als beoordelaars van het onderzoek van de masterstudenten en evalueren met de onderzoeksdocenten van de MaKe hoe het onderzoeksthema zichtbaar is in het onderzoek.

Check: evalueren onderzoek en activiteiten

Lectoraat:

- Gedurende het lopende jaar hebben de lectoren eens in de acht weken een werkoverleg met het college van bestuur waarin het onderzoek en de activiteiten van het lectoraat gemonitord en bijgestuurd kunnen worden.
- Het lectoraat geeft in het online gepubliceerde jaarverslag een terugblik op en een evaluatie van de activiteiten van het jaarplan. Op basis van de informatie uit dit jaarverslag kijken we tijdens het functioneringsgesprek terug op de verwezenlijking van de plannen. Twee mensen (bij voorkeur iemand intern en iemand extern) geven feedback op het lectoraat als aanvullende input voor het functioneringsgesprek.
- De raad van advies evalueert het lectoraat aan het eind van het kalenderjaar en maakt een verslag met verbeterpunten voor de lectoren.
- Financieel: de lectoren bespreken de prognoses en realisatie vier keer per jaar met de controller. Aan het einde van het jaar vindt er een financiële evaluatie plaats met het hoofd Servicebureau.

MaKe:

- Het gekozen onderzoeksthema wordt jaarlijks geëvalueerd op bruikbaarheid met de

studieleider en onderzoekersdocenten van de MaKe.

Act: verbetermaatregelen benoemen en doorvoeren in plannen

Lectoraat:

- Op basis van het functioneringsgesprek met het college kijken de lectoren wat goed ging en wat beter kan en hoe.
- De raad van advies noemt concrete verbeter-suggesties voor het volgende jaar(plan).
- Financieel: bij het opstellen van de nieuwe begroting nemen de lectoren eventuele suggesties van de controller mee.

MaKe:

- Eventuele aanpassingen van het onderzoeksthema voor de master vinden plaats vanuit de evaluaties.

Het lectoraat schrijft verder eens per zes jaar volgens het BKO-protocol een zelfevaluatie en ondergaat een audit van een extern panel. Dit rapport biedt het aan het college van bestuur aan en is gespreksonderwerp bij het eerstvolgende bilateraal tussen de lectoren en een collegelid.

5.2 REFLECTEREN OP DE KWALITEIT VAN INDIVIDUELE ONDERZOEKSPROJECTEN

Gedurende het onderzoekstraject van junior- en senioronderzoekers wordt de PDCA-cyclus doorlopen. Daarbij is peer review een belangrijk middel voor de beoordeling van de kwaliteit. Het doel van deze peer review is om het onderzoek te verrijken met kennis, invalshoeken en ideeën van externen en om onduidelijkheden of problemen tijdig te signaleren.

Plan: onderzoeksplan opstellen

- Het lectoraat organiseert tweejaarlijks in de herfst The Breakfast Club, waarbij potentiële nieuwe onderzoekers hun onderzoeksplannen kunnen pitchen voor januari van het komende jaar.
- Voorafgaand hieraan mogen zij ideeën voorleggen en advies vragen over hun onderzoeksideeën.

- Zodra een onderzoeker tot de onderzoeksgroep is toegelaten, ontvangt deze het basisformat voor een onderzoeksvoorstel en werkt dat binnen drie maanden (senior) of driekwart jaar (junior) uit.

Do: onderzoeksvoorstel maken

- De onderzoekers werken hun onderzoeksvoorstel uit volgens het format.
- De lectoren geven mondelinge en schriftelijke feedback op de onderzoeksvorstellen in wording en de onderzoeker verwerkt deze feedback. Daarna gaat het voorstel anoniem naar twee peer reviewers van de raad van advies.

Cyclus van check en act: onderzoek monitoren en verbeteren

Vooraf aan het onderzoek: check en act

- Het lectoraat heeft een raad van advies geïnstalleerd die de onderzoeksvorstellen peer reviewt. In deze raad zitten leden uit de beroepspraktijk en de academische wereld, zodat vanuit verschillende perspectieven naar de onderzoeksvorstellen gekeken wordt. De reviewers geven bondig feedback met het doel de kwaliteit van het onderzoeksvoorstel te verbeteren.
- Op basis van deze peer review voeren de lectoren een gesprek met de onderzoekers en passen deze het onderzoeksplan waar nodig aan. Dit voorstel vormt dan de basis voor het feitelijke onderzoek. De aanpassingen worden teruggekoppeld naar de raad van advies.
- Ook commissies van subsidiegevers zoals SIA, NRO en andere fondsen kunnen onderzoeksvorstellen van het lectoraat beoordelen.

Gedurende het onderzoek: check en act

- Om te monitoren hoe het onderzoek verloopt, organiseert het lectoraat vier onderzoeksgroepsbijeenkomsten per jaar voor de junior- en senioronderzoekers. Er is een startbijeenkomst waarin mensen nieuw onderzoek presenteren aan de gehele onderzoeksgroep, gevolgd door aparte bijeenkomsten voor junior- en senioronderzoekers. Gedurende het jaar vinden er ook circa een keer per maand individuele gesprekken plaats over de voortgang van het onderzoek.

- Tot slot is er een afsluitende bijeenkomst waarin onderzoekers (bijna) afgeronde onderzoeken presenteren aan de raad van advies, de directeuren en studieleiders van de academies en de overige onderzoekersleden van de onderzoeksgroep.
- Het lectoraat stimuleert onderzoekers om gedurende hun onderzoek op binnen- en buitenlandse conferenties te presenteren en op die manier feedback te krijgen van andere (kunsteducatieve) onderzoekers en die mee te nemen in de verdere uitvoering of schriftelijke vastlegging van het onderzoek.

Gedurende de afronding onderzoek: check en act

- Een van de lectoren leest de eindversie van het onderzoek of een artikel en geeft de laatste feedback voordat het onderzoek of artikel geredigeerd en (digitaal) gepubliceerd wordt.
- Een van de lectoren evalueert het afgeronde onderzoek met de onderzoekers op basis van de kwaliteitscriteria (praktisch relevant, methodisch grondig en ethisch verantwoord). Op basis van deze evaluatie kan het lectoraat waar nodig het begeleidingstraject verbeteren. De onderzoekers berichten met het doorwerkingsformulier van het lectoraat over de doorwerking (op langere termijn) van hun onderzoek.
- Fondsen die subsidies hebben toegekend, ontvangen een eindverslag waarin het onderzoek verantwoord wordt. Ze kunnen feedback geven over de ervaren kwaliteit van het onderzoek.

5.3 BELEID VOOR DIVERSITEIT EN INCLUSIE, FAIR PRACTICE, DUURZAAMHEID EN OPEN ACCESS⁹

Diversiteit en inclusie

De AHK streeft naar een inclusieve leer- en werkomgeving¹⁰ waarin werknemers volledig zichzelf kunnen zijn, niet ongeacht, maar inclusief hun

gender, etniciteit, leeftijd, seksuele oriëntatie, functiebeperking en maatschappelijke, culturele en levensbeschouwelijke achtergrond. Het lectoraat sluit aan bij dit AHK-beleid:

- door het onderzoeksthema Sociaal engagement, dat expliciet aandacht geeft aan inclusieve kunsteducatie en aan kunsteducatie als domein voor kritische burgerschap;
- door naar een diverse groep onderzoekers en leden van de raad van advies te streven (divers qua kunstdiscipline, werkveld, leeftijd, gender, culturele achtergrond);
- door onderzoek en conferenties zoveel mogelijk met en niet alleen over de doelgroep te organiseren, of de doelgroep mee te laten lezen met onderzoek;
- door, waar mogelijk, samen te werken met het nieuwe AHK-lectorat Social Justice & Diversity in the Arts (vanaf 2022).

Fair practice

Het lectoraat streeft naar een eerlijke, duurzame en transparante bedrijfsvoering. De lectoren bewaken een evenwichtige werk-privébalans van hun personeel en stimuleren professionele ontwikkeling en een leven lang leren. Daarnaast maken ze zich sterk voor eerlijke vergoedingen en heldere, respectvolle afspraken over de werklust van personeel en samenwerkingspartners.

Duurzaamheid

De lectoren willen een actieve bijdrage leveren aan verduurzaming door aan te sluiten bij het duurzaamheidsbeleid van de AHK, dienstreizen binnen Europa zoveel mogelijk per trein te doen en lectoraatspublicaties grotendeels digitaal te publiceren.

Open access

Het lectoraat steunt open access voor wetenschappelijke publicaties. Eigen publicaties brengt het uit onder een Creative Commons licentie. Wetenschappelijke publicaties elders worden, indien mogelijk, open access gepubliceerd.

⁹ Gebaseerd op de United Nations Sustainable Development Goals <https://sdgs.un.org/goals>, de Fair Practice Code <https://quickscan.fairpracticecode.nl/nl/fair-practice-code>, en het AHK beleid voor diversiteit en inclusie <https://www.ahk.nl/diversiteit/>

¹⁰ <https://www.ahk.nl/media/ahk/docs/corporate/Actieplan-diversiteit-en-Inclusie-2021.pdf>

BRONNEN

- BERA. (2016). *Reviewing the potential and challenges of developing STEAM education through creative pedagogies for 21st learning: how can school curricula be broadened towards a more responsive, dynamic, and inclusive form of education?*. BERA.
- Bremmer, M., Heijnen, E., Hotze, A., Pijls, M., Beamer, E., & Roos, N. (2021). ArtsSciences Design-a-thon: solving complex problems in interdisciplinary teams. *European Journal of STEM Education*, 6(1), 11.
- Bremmer, M., Heijnen, E., & Kersten, S. (2021). Teacher as conceptual artist. *International Journal of Art & Design Education*, 40(1), 82-98.
- Bremmer, M. (2021). Where's the body? Reconsidering the concept of pedagogical content knowledge through research in music education with Dutch specialist pre-school music teachers. *British Journal of Music Education*, 38(2), 119-130.
- Bremmer, M. & Van Miert, M. (2021). *De Britten tonen aan dat het kan: échte kansen voor musici met een beperking*. Cultureel Kapitaal, LKCA.
- Bremmer, M., Heijnen, E., & Lucero, J. (2018). School as material - Modes of operation for teachers as conceptual artists. In S. Blom, M. Hermsen, F. Uiterwaal, B. Verveld (Eds.), *Researching the arts* (pp. 38-51). Amsterdam University of the Arts.
- Cain, T. (2010). Music teachers' action research and the development of big K knowledge. *International Journal of Music Education*, 28(2), 159-175.
- CLICKNL. (2020). *Kennis- en Innovatieagenda voor de creatieve industrie 2020-2023*. Van: http://assets.ct-fassets.net/h0msiyds6poj/34cbDki5f9E66S05aQDo-ZU/3cb841d1cd29f63d5a17c48f0b9e4bec/pdf-versie_KIA_2020-2023_-_versie_januari_2020.pdf
- Cloosterman, E., Gielen, M., Van den Toren, J. P., & Van der Starre, B. (2019). *De stand van praktijkgericht onderzoek in Nederland*. Birch Consultants.
- Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs. (2021). *Sectoragenda HBO kunstonderwijs 2021-2025*. Van: https://www.cdho.nl/assets/uploads/2021/05/Sectoragenda_Hbo_Kunstonderwijs_2021-2025_inclusief_Feiten_en_Cijfers.pdf
- Crone, M. (2021). *Transformatief beeldend kunstonderwijs*. Lectoraat Kunsteducatie, Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten.
- Curriculum.nu (2019). *Over Curriculum.nu*. Van: <https://curriculum.nu/waarom/>
- Findenegg, R. (2021). *Authentic composition education in primary school*. Lectoraat Kunsteducatie, Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten.
- Flick, U. (2009). *An introduction to qualitative research* (4th ed.). SAGE.
- Freedman, K., Heijnen, E., Kallio-Tavin, M., Kárpáti, A., & Papp, L. (2013). Visual Culture Learning Communities: How and what students come to know in informal art groups. *Studies in Art Education*, 54(2), 131-143.
- Gielen, P. (2017). Artistic constitutions of the civil domain: On art, education and democracy. *International Journal of Art & Design Education*, 36(2), 134-140.
- Graham, M. & Rees, J. (2014). Pick-up sticks art teacher-interconnectedness and fragility: pedagogy as an artistic encounter. *Teaching Artist Journal*, 12(1), 15-23.
- Grootens, F., & Verstegen, I.A. (2019). *Ritme is dynamiek. De rytmisch-dynamische benadering van transculturele dans in het primair onderwijs*. Lectoraat Kunsteducatie, Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten.
- Hatton, K. (2015). *Towards an inclusive arts education*. Trentham Books.
- Heijnen, E., Braam, H. & Tongeren, van, C. (2021). Bring fake news into the world: A lesson study based on the principles of authentic art education. *Visual Arts Research*, 47(2), 22-40.
- Heijnen, E. & Bremmer, M. (2020). *Wicked Arts Assignments*. Valiz.
- Heijnen, E., Bremmer, M., Groenendijk, T., & Koelink, M. (2020). Arts laboratories and science studios: Arts-Sciences collaboration in schools. In A. Knochel, C. Liao & R. Patton (Eds.), *Critical Digital Making* (171-186). Peter Lang Publishing.
- Heijnen, E. (2018). Educatief ontwerp onderzoek: interventies in netelige educatieve kwesties. *Cultuur+Educatie*, 50, 106-119.
- Heijnen, E. (2015). *Remixing the Art Curriculum: How Contemporary Visual Practices Inspire Authentic Art Education*. (Doctoral Dissertation). Radboud University Nijmegen.
- Hlavajova, M. (2021). *Toward the Not-Yet - Art as Public Practice*. BAK.
- Hogenes, M., Diepenbroek, A., Bremmer, M., & Hogerheide, M. (2021). Designing new, technology based musical instruments in primary education. *Journal of the European Teacher Education Network*, 1-18.
- Hudson, K., Ben-Ary, G., Lawson, M., & Hodgetts, S. *The dynamics of collaborative resistance: Negotiating the methodological incongruities of art, cultural theory, science and design*. In 19th International Symposium on Electronic Art, Sydney, Australia, juni 2013. www.isea2013.org/events/bio-art-session-1.
- Imms, W. & Ruanglertbutr, P. (2013). Can early career teachers be artists as well? *Canadian Review of Art Education*, 39, 7-23.
- Krauss, R. (1999). *A voyage on the North Sea: Art in the age of the post-medium condition*. Thames & Hudson.
- Laes, T. & Westerlund, H. (2017). Performing disability in music teacher education. Moving beyond inclusion through expanded professionalism. *International Journal of Music Education*, 36(1), 34-46.
- Lamers, V., Hermans, C., & Bremmer, M. (2018). *zzDe multimodale muziekbubbel. Muzieklessen in het speciaal onderwijs aan leerlingen met een ernstige beperking*. Lectoraat kunsteducatie, Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten.
- LKCA (2020) *Onderzoeksagenda*. Van: www.lkca.nl/onderzoek/onderzoeksagenda
- Lucero, J. (2011) *Ways of being: conceptual art modes of operation for pedagogy as contemporary art practice*. (Doctoral dissertation). Pennsylvania State University.
- Marshall, J. (2014). Transdisciplinarity and art integration: Toward a new understanding of art-based learning across the curriculum. *Studies in Art Education*, 55(2), 104-127.
- MBO Raad (2015). *Het mbo in 2025: Manifest voor de toekomst van het middelbaar beroepsonderwijs*. Agenda van de mbo-scholen, verenigd in de MBO Raad. MBO Raad.
- Nationale Wetenschapsagenda (2021). Van: <https://www.nwo.nl/en/researchprogrammes/dutch-research-agenda-nwa>
- Rijksoverheid. (2021). *Rationale van het funderend onderwijs*. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2021/07/12/nadere-adviesaanvraag-tussenadvies-3---rationale-van-het-funderend-onderwijs>.
- Roos, N. (2020). *Dealing with the real stuff*. Lectoraat Kunsteducatie, Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten.
- Sarabhai, M. (2009). *Dance to change the world*. TED Talk. www.ted.com/talks/mallika_sarabhai_dance_to_change_the_world
- Schlemmer, R. H. (2014). *(Re)articulating the Identity of the Artist/Teacher*. (Doctoral Dissertation). Ohio State University.
- Schön, D.A. (1983). *The reflective practitioner*. Basic Books.
- SLO (2018). *Kunst & cultuur. Meewerken aan het onderwijs van morgen*. SLO.
- Smedema, M. (2021). *Muziek is meer*. Lectoraat Kunsteducatie, Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten.
- Stichting School & Veiligheid. (2020). *Wetgeving actief burgerschap en sociale cohesie*. Van: www.school-veiligheid.nl/po-vo/kennisbank/wetgeving-actief-burgerschap-en-sociale-integratie/
- Trienekens, S. (2020). *Participatieve kunst: Gewoon kunst in moeilijke omstandigheden*. V2_Publishing.
- Vereniging Hogescholen (2016). *Kunstonderwijs Next Agenda 2016 - 2020*. Vereniging Hogescholen.
- Vereniging van Hogescholen. (2017). *Advies Werkgroep Kwaliteit van Praktijkgericht Onderzoek en het Lectoraat Van*: www.vereniginghogescholen.nl/system/knowledge_base/attachments/files/000/000/670/original/Advies_Werkgroep_Kwaliteit_van_Praktijkgericht_Onderzoek_en_het_Lectoraat.pdf?1485338022
- Vereniging Hogescholen. (2021). *Strategische onderzoeksagenda hbo 2022-2025*. Van: www.vereniginghogescholen.nl/actueel/actualiteiten/hogescholen-presenteren-onderzoeksambities-uitbouwen-en-verduurzamen

COLOFON

Tekst: Melissa Bremmer, Emiel Heijnen
Redactie: Bea Ros, Sanne Kersten
Ontwerp: Meeus Ontwerpt
Print: De Bondt Grafimedia Communicatie

Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten

